Բ. ՏԱՐԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ 1899 ԹԻՒ 123

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 10 Ֆր.
Վեցամսեայ 5 »
Օտարաշխարհի համար Տարեկան 12 »
Վեցամսեայ
Ամերիկայի համար
Տարեկան 2.50 $
Վեցամսեայ 1.25 »
ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼԻ
—)(—
Ուսանողաց տոյր 20 սանթիմ եւ երեքէն աւելի անձանց համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ։

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ Յ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Նամակ եւ դրամ ղրկել
. . . հասցէին
—
. . .ия на вѣстникъ
«Шаржумъ»
Варна.
Redaction du journal
«Charjoum»
Varna (Bulgarie)
—
Դրութիւնք ետ չեն տրուիր

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

R. P. Kalémkarian Mechitharistangasse W. 4 Vienne (Autriche)

ՌՈՒՍ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱՆԿԵՂԾ ՄԱՄՈՒԼԸ

—

Վերջին տարիներում՝ մինչ Տաճկահայաստանում թագաւորում է սուրը, հուրը, սովը և փախչում են արեան հեղեղներ, Ռուս կառավարութիւնը յարմար դատեց Կովկասում խեղդել այն ամենը ինչ որ զուտ Հայկական ոգի է կրում. իսկ մաս և չովինիստ մամուլը աջ ու ձախ հարուածել ամբողջ հայութիւնը, ջանալով հայ ժողովրդին ներկայացնել իբր մի վնասակար և ամեն պատուհասի ու չարչարանքի արժանի ժողովուրդ։

Ռուս կառավարութիւնը խեղդում է Կովկասի հայերին, զօրավիգ լինում Սուլթանին հայերին իսպառ ջնջելու գործում. իսկ աղտոտ ռուս մամուլը, փրփուրը բերանին, կատաղի հարուածներ է հասցնում։ Եւ ահա, այդ դժոխային աղաղակների միջից դուրս է պրծնում արդար բարկութեան ճիչը։

Այդ ճիչը Ռուս անկեղծ, ազատամիտ և մաքուր մամուլի ձայնն է, որ արձագանք է և Ռուս ժողովրդի լաւ մասի դէպի դժբախտ հայ ժողովուրդը ունեցած տրամադրութեան։

Իբր նմուշ ռուսական այդ հայասէր, աւելի ճիշդը ճշմարտասէր, ձայնի մենք բերում ենք «Ռուսկայա Միսլ» ամսագրի մէջ տպուած մի յօդուածը, որը պատասխան է Տփխիսի «Կովկաս» անունով Ռուս լրագրում տպուած հայատեաց յօդուածին։

«Կովկաս լրագրի արտասուոտ խօսքերը», ահա «Ռուսկայա Միսլ»ի յօդուածի վերնագիրը որ սկսվում է այսպէս.

«Օտարները երբեմն մեզ գովում էին որ մենք քաղցր ենք վարվում մեր նուաճած ազգերի հետ, խնայում ենք նրանց զգացմունքը և առանձնայատկութիւնները. յաճախ մենք էլ էինք կրկնում նոյնը։ Միայն արտասահմանում մեզ չը համակրող մարդիկ այդ երեւոյթը վերագրում էին մեր տգիտութեան. իսկ մենք հանգիստ խղճով վերագրում էինք ուրիշ պատճառների։

«Ռուս ժողովրդի յատկանիշն է բարեսրտութիւնը և համբերատարութիւնը դէպի օտար դաւանութիւնները։ Մինչեւ հիմա էլ, այն նահանգներում՝ որ ռուս գիւղացիների հետ ապրում են թաթարները, ռուսները ոչ միայն չեն խանգարում մահմետականների կրօնական տօնախմբութիւններին, այլ ընդհակառակը յարգանքով են վերաբերվում։

«Անգլիացիների Հնդկաստանում կատարած գազանութիւնները բարձրագոյն զարգացման նշան չեն, այլ տրատ Անգլիայի համար, որի միակ արդարացումը կարող է համարվել սակաւաթիւ անգլիացիներին սպառնացող վտանգը։ Ի հարկէ մեր աչքում այդ արդարացումն էլ արժէք չունի։

«Բայց ահա այն երկրում, ուր մենք վաղուց հաստատվել ենք, ուր դարերէ ի վեր դաւանվում է քրիստոնէութիւնը, ատելութեան խօսքերով ասպարէզ է գալիս, երբեմն ոչ այնքան անծանօթ բանաստեղծ, ռուս հրապարակախօս Վելիչկօ՝ «Կովկաս» թերթի մէջ։

«Պարոնի «Սրտաբաց Խօսքեր» վերնագրով յօդուածում, իբր նոր տարուան վեհանձն մտածումներ, մենք կարդացինք այնպիսի տողեր, որոնց կարող ենք միմիայն «Ռուս անունը արատաւորող» կոչումը տալ։ Տեսէք ինչ է գրում Պ. Վելիչկօն. խաղաղ Թուրքերը վաշխառու հայերից վրդովված՝ համբերութիւնից դուրս եկան և կոտորեցին «մի քանի հարիւր» անմեղ հայեր...

«Տասնեակ հազարներով մորթված ու տանջված հայերի, ըլկված կանանց, կոտորված ծերերի և մանուկների արիւնը բողոքում է երկնքի դէմ, բողոքում է եւրոպայի դէմ։ Իսկ Կովկաս լրագիրը «թեթեւ սրտով» խօսում է մի քանի հարիւր մեղաւոր հայերի մորթվելու մասին. այն խաղաղ քուրդերի մասին, որոնց գազանութիւնները նոյնիսկ դիպլօմատիկա՛ն եւրոպային սարսափեցրին. այն խաղաղ թուրքերի մասին, որոնք հայերին կոտորեցին Պոլսում, տներում և փողոցների մէջ...

«Այո՛, այսպէս գրելու համար, պէտք է լինել... Պ. Վելիչկօ»։

Այսպէս բոլորովին յուզված ու վրդովված վերջացնում է յօդուածագիրը։ Խեղճը չի իմանում որ հայերի մէջ Վելիչկօից աւելի վատերը կան, որոնք ոչ միայն թուրքերին խաղաղ և անմեղ են համարում, այլ նրանց զինուորներին օգնելու համար դրամ են նուիրում և թքում ու մրոտում այն ամենը, ինչ որ միակ պատճառն է ազատ և մաքուր մարդկանց սիրտը գրաւելու դէպի հայ ժողովուրդը։

ՎԱՐԴՕ

ՊԱՏՃԷՆ ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՌՆԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՄԻԹԻՆԿԻՆ

—

Այսօր, 23 ապրիլ 1899 առաւօտեան ժամը 10ին, Վառնայի հայոց եկեղեցւոյն բակին մէջ գումարուեցաւ ընդհանուր հայկական միթինկ, այդ նպատակին համար կանխաւ կազմուած մասնախմբի մը հրաւէրին համաձայն։

Միթինկին նպատակն էր. «Ցառաջիկայ մայիսի 6/18 ին Լահէի մէջ գումարուելիք զէնքընկեցութեան Վեհաժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրել հայկական խնդրի վրայ»։

Միթինկին գործերը կառավարելու և տալիք որոշումները գործադրելու համար առաջարկուեցաւ ընտրել մի դիւան (պիւրօ) և ժողովէն միաձայն հաւանութեամբ ընդունելով՝ ընտրուեցան հետեւեալները.

Տեարք

Ա. Ամիրխանեանց	Նախագահ
Տ. Աճէմեան	Քարտուղար
Յ. Բարամեան	Անդամ
Կ. Սանտալճեան	»
Ս. Մարինեան	»

Դիւանը գրաւեց իրեն տեղը, և Պ. Նախագահը ժողովը բանալով նախ խօսեցաւ ինքը, բացատրեց թէ ի՞նչ նպատակի համար հաւաքուած է միթինկը և թէ ի՞նչ միջոցներով պէտք է պահանջել մինչեւ այսօր մեզի խոստացուած բարենորոգումներու գործադրութիւնը, երաշխաւորելու համար Թրքական Հայաստանի մէջ կեանքի, պատուի և ինչքի ապահովութիւնը։ Պ. Նախագահին խօսած ատեն զինքը քանիցս ընդմիջել ուզեց ներկայ եղողներէն մէկը—Տ. Երուանդ Թուղլաճեան—որ սակայն դիւանին կողմէ հրաւիրուեցաւ յարգել օրինաւորութիւնը, և բացատրուեցաւ թէ եթէ ունի ոևէ ըսելիք կրնայ խօսք ուզել խօսելու համար։ Պ. Նախագահը վերջացուց իր ճառը և խօսք տուաւ Տ. Երուանդ Թուղլաճեանին, որ սկսաւ խօսիլ միթինկին ոգւոյն և նպատակին հակառակ. յարձակեցաւ կուսակցութիւններու վրայ, բայց ժողովրդին մէջէն բազմաթիւ բողոքի ձայներ բարձրանալով՝ դիւանը հրաւիրեց պարոն ատենաբանը խօսիլ առանց նիւթէն շեղելու։ Նա շարունակելով վերջապէս եզրակացուց թէ ինք ալ կը համաձայնի միթինկին նպատակին։ Յետոյ Տ. Յ. Գուրպէթեան խօսք առնելով բացատրեց թէ միթինկը կազմակերպուած չէ կուսակցական հաշիւներ մաքրելու համար, և թէ Լահէի Վեհաժողովը ամենայարմար առիթ մըն է, որ ընդհանուր հայ ազգը անգամ մըն ալ բարձրացնէ իր ձայնը բողոքելու համար հայերուն քանի քանի անգամներ խոստացուած բարենորոգումներուն մինչեւ այսօր անգործադրելի մնացած ըլլալուն դէմ։

Դիւանը՝ միթինկին կողմէն Վեհաժողովին և պետութիւններուն ներկայացուելու համար որոշմնագրի մը բանաձեւը պատրաստելէն յետոյ, Տ. Նախագահը յայտնեց թէ այդ բանաձեւը ժողովին պիտի կարդայ Տ. Վահան Շահրիման և խնդրեց որ ժողովականները ուշադրութեամբ լսելով ընեն իրենց դիտողութիւնները՝ եթէ ունին։ Տ. Վ. Շահրիման բանաձեւը կարդալէ առաջ խօսեցաւ

միթինկի նպատակին և անոր ձեռք առնելիք միջոցներուն կարեւորութեան վրայ. չիշելով մանաւանդ թէ հայ ազգը թէեւ շատ տանջուեցաւ, մորթուեցաւ և արեան ճահիճներու մէջ լողաց, բայց երբէ՛ք չը յուսահատեցաւ և երբէ՛ք պիտի յուսահատի օր մը անպատճառ իր ազատութիւնը ձեռք բերելէ: Յետոյ կարդաց բանաձեւը և ժողովուրդը ձեռամբարձ քուէով միաձայն հաւանութեամբ ընդունեց հետեւեալ որոշմնագիրը. (*)

. . . .

Այս որոշմնագրէն զատ Միթինկը տուաւ նաեւ հետեւեալ որոշումները.

1. Իր դիւանին յանձնարարեց միթինկին որոշմնագիրը ներկայացնել Զէնընկեցութեան Վեհաժողովի նախագահին՝ ճիշդ Վեհաժողովի բացման օրը՝ հեռագրով. իսկ պատճէնները այժմ անմիջապէս նամակի ձեւով ուղարկել Լահէի Վեհաժողովին անդամակցող բոլոր մեծ և փոքր պետութեանց արտաքին գործոց նախարարութիւններուն, խնդրելով անոնց աջակցութիւնը:

2. Միթինկին որոշումները Վեհաժողովին առջեւ պաշտպանելու, և ի հարկին մասնակի դիմումներով խնդրին ուժ և մղում տալու մտքով ժողովրդական պատուիրակ ընտրուեցաւ Տիար Մինաս Չերազ:

3. Միթինկին որոշումները գործադրելու համար պէտք եղած ծախսերը հոգալու նպատակով, որոշուեցաւ ժողովի փակումէն անմիջապէս յետոյ պնակներ դնել, ուր ժողովականները ձգեն իրենց լումաները, և եթէ այդ կերպով հաւաքուածը բաւական չըլլայ, կատարել ժողովրդական հանգանակութիւն:

(*) Այս որոշմնագիրը արդէն հրատարակած ըլլալով Շարժումի նախորդ թիւին մէջ՝ զանց կընենք զայն:

Ծ. Խ.

4. Միթինկին մասնակցող բազմութեան թիւը միաձայն հաւանութեամբ ընդունուեցաւ իբրեւ երեք հազար անձ:

ԾԱՆՕԹ. — Տիար Նախագահին վերջին խօսքովը արդէն ժողովը փակուած էր, երբ Տ. Ց. Գուրպէթեան կրկին բեմ ելլելով առաջարկեց Տիար Մինաս Չերազին ընկերակցելու համար իբրեւ պատուիրակ ընտրել նաեւ Իշխան Գուիտոն Լուսինեանը, սակայն Տ. Նախագահը անոր պատասխանելով՝ հարցուց ժողովականներուն կամքը, և առաջարկը մերժուեցաւ ահագին մեծամասնութեամբ: Տ. Ց. Գուրպէթեան առաջարկեց նաեւ որ միթինկի որոշմնագրին պատճէնները ղրկուին ոչ միայն վեց մեծ պետութեանց և Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւններուն ինչպէս միթինկը որոշած էր, այլ և բոլոր միւս պետութիւններուն: Միթինկը միաձայնութեամբ ընդունեց այդ առաջարկը և արձանագրուեցաւ իբրեւ որոշում:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ. — Միթինկի 3րդ որոշման համաձայն ժողովատեղւոյն երկու դռներուն առջեւ պնակներ դրուելով գոյացաւ 282 ֆրանքի գումար մը. իսկ կատարուելիք հանգանակութեան արդիւնքը, ինչպէս նաեւ մանրամասն հաշիւը, պիտի հրատարակուի յաջորդաբար:

Միթինկը ցրուեցաւ ժամը 12ին:

Ի դիմաց Միթինկի

Քարտուղար — Նախագահ

Տիգրան Անէմեան — Աբր. Ամիրխանեանց

Անդամք (Յովսէփ Բարսամեան
(Կարապետ Սանտալճեան
(Սիմոն Մարինեան

Վառնա, 23 Ապրիլ 1899

——).(——

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Օտեսա, 21 Ապրիլ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԵՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑԷՆ

Մեր առաջին նամակում նկարագրած միջավայրի սնուցած, փայփայած ու հարազատ զաւակն է, և մեր յօդուածի շարժառիթը՝ Բենիկ վարդապետը:

Լաւ ճանաչեցէք այս երիտասարդ սեւագլխին, որովհետեւ սա աւելի վատ է քան իրան սնուցանող միջավայրը. միջավայրից ստացած մոլութիւնների հետ ունի իր բնածին, անհատական ախտերը: Եւ բացարձակօրէն կարելի է ասել որ այդ անհատական ստոր հակումներն են որ սրան աւելի հեռու են տանում, խրում բարոյական ցեխի մէջ, դարձնում մի հրէշ, մի ճիւաղ...

Ապացուցանելու համար թւենք մեր հերոսի գործերը.

Սրանից մի քանի տարի առաջ մի մեծ թեմի ուսումնարանների տեսուչն էր և, այդ պաշտօնում միշտ ոտքի տակ էր տալիս ժողովրդից ընտրված հոգաբարձուների իրաւունքները, խեղդում նրանց ձայնը, առաջ քշում իր կամքը և կրքերը: Ուսուցիչների և ուսեալ ուսուցիչների հետ վարվում էր իր հին վերարկուների պէս, այս ու այն կողմ նետում և ամեն տեղ կռիւ, խռովութիւն գցում: Գնացէք Ալեքսանդրապօլ, Երեւան, Վաղարշապատ, Իգդիր, Կաղզւան, Ղարս, Նախիջեւան. ամեն տեղ Բենիկի հետ կապված է մի խռովութիւն, ժողովրդի իրաւունքների բռնաբարութեան մի պատմութիւն...

Քննենք նրա կեանքը իբր աշակերտ Գէորգեան ճեմարանի. հարցնենք նրա ընկերներին. բոլոր ընկերները կը պատասխանեն. մենք նրան անւանում էինք դժոխք, լրտես, տարտարոս: Եւ այնքան զզվում էինք, որ մեր խմբական լուսանկարի միջից կտրեցինք և հանեցինք դրա գլուխը, երբ Ստեփան սարկաւագ էր կոչվում, չուզելով մեր պատիւը յաւիտեան արատաւորել:

Վերցնենք Օտեսայի կեանքը. ամբողջ երիտասարդութիւնը զզւում է, փախչում ու խորշում է իբր մի ժանտախտից, որովհետեւ նրա մէջ տեսնում է բարեկամի, հարազատի ու ընկերոջ պատիւը գողացողին. դեռ թողնենք 15-17 տարեկան "պատանիներին" գրած սիրահարական նամակները, որոնց մանրամասնութիւնները կարող են ըժգանք պատճառել ընթերցողին:

Բենիկը այս բոլոր զզվելի յատկութիւնները թագցնում է տարտիւֆական դիմակի տակ. չոյելով միւս միտներին. խունկ ծխելով հարուստ աղաների առջեւ. Խօսում է զգածված ճառեր կրօնի, հաւատքի և ընկերային կեանքի սրբութիւնների մասին. և ինչ նիւթի մասին էլ որ հետը վիճես, կը խօսի, բայց նեղն ընկած միջոցին իր զէնքը ունի. «դու Քրիստոսին չես հաւատում, քեզ հետ ի՛նչ խօսեմ»:

Եթէ այս մարդը բողոքում է գողութեան դէմ, համոզված եղիր որ երեկ գողի հետ էր համբուրվել. իսկ այսօր, իր բողոքից յետոյ, գրկախառնվելու է աւազակի հետ: Եթէ սկսի ճառել ազնուութեան և հիւրասիրութեան մասին, իմացէք որ մի ժամ առաջ գողացել է իրան հիւրասիրող բարեկամի պատիւը, լկել նրա տան բարոյական համբաւը:

Մի խօսքով, նախկին Ստեփան սարկաւագը, ներկայ Բենիկ վարդապետը, չունի մարդկային այն տեսակ թուլութիւնները, որոնք կոչվում են ազնուութիւն, բարեխղճութիւն, բարոյականութիւն, և այլն. թէեւ, միշտ խօսում է ազնուութիւնից և բարիից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎՐԷԺ

(ՄԻ ՊԱՏԿԵՐ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ)

Բ.

Ժեռ քարերը ափերին տալով սլանում է փրփրադէզ Մայր-Արաքսը Կաղզւանի մօտով՝ գրկւած ցից-ցից ժայռերով: Գետափով անցնելու միայն մի նեղ ճամբայ կայ, որ տանում է դէպի Բասէն: Նրա մի կողմը ժայռոտ բլուրներն են, միւս կողմը կատաղի գետը. միայն աջ կողմից բաժանւում են մի քանի շաւիղներ, որ տանում են դէպի Վարդիճէր, Ալաշկերտ, Մասուռ բլուր եւայլն:

Երասխի աջ ափին, Կաղզւանից չորս ժամ հեռու՝ գտնւում է Մասուռ բլուրը: Գեղեցիկ է նա ինչպէս մի նազելի կոյս, կանաչապատ կրծքով, ծառազարդ փէշերով: Նրա գագաթին կայ մի խոշոր ծառ, որի ստւերի տակ հանգստանում են Թուրք ու Ռուս բանակալութիւնից դուրս փախած աւազակները: Ծառի դիմաց, մի քանի քայլի վրայ գտնւում է մի սեղանաձեւ խոշոր քար եւ մի ջինջ աղբիւրակ: Օդը մաքուր է, ջուրն առատ ու անուշ, բնութիւնը հրաշալի:

* * *

1890 թւականի ամառւայ մի գեղեցիկ գիշեր էր: Լոյսն սկսում էր արդէն ծէգին տալ: Ալաճան եւ Արագածը մութ ուրւագծերով խանգարում էին հիւսիս-արեւելեան հորիզոնը, իսկ Կաղզւանի ձորի միւս ափին երեւում էր Ղզուլ-Ղայայի ճիւաղի նման ցցւած լերկ կատարը:

Այդ սարաժամին, երկու հետեւակներ դուրս պրծան Կաղզւանի այգիներից եւ դիմեցին դէպի աղհանք, որ գտնւում է Երասխի ձորի բերանին:

Նախընթաց գիշերը գողերը մտել էին մի հարուստ տուն եւ բաւական ոսկեղէններ տարել: Քաղաքի շրջականերում թափառում էին ոստիկանները:

Երկու ճամբորդներն ուշի ուշով չորս կողմ էին նայում եւ խիստ շտապում վարկեան առաջ Երասխի ձորը մտնել: Առանց ոստիկանների ուշքը գրաւելու, անցան նրանք աղհանքի առջեւով եւ շուտով ընկան գետափի նեղ շաւիղը: Այստեղ, վտանգից ազատւած համարելով իրենց, մի քիչ ազատ շունչ քաշեցին:

— Շտապիր, Հասօ, մինչեւ Մասուռ երկու ժամ մնաց. Մոսկովի զաբթիաները մերոնց նման չեն. եամա՛ն են...

Այս առողը Սուլէյմանն էր, իսկ միւսը իր որդին՝ քաջ աւազակ Հասօն: Նրանք անցել էին Ռուսաց սահմանը, գողութիւն արել եւ այժմ շտապում էին Մասուռ հասնել, քիչ հանգստանալ եւ ապա մտնել իրենց վաթանը՝ Խնուս:

Արագ քայլերով անցնում էին նրանք Երասխի ափով, առանց լսելու նրա կատաղի գոռում-գոչումը. Մոսկովի ձեռքից ազատւելու ծանր հոգսը խիտ էր զբաղեցրել նրանց միտքը:

Մի ժամից նրանք հասան Մասուռ տանող թեք շաւղին: Առանց խօսելու ծռւեցին դէպի ձախ եւ նեղ ձորակի միջով դիմեցին դէպի սարը: Այլ եւս շտապելու կարիք չկար. լոյսը բաւական բացւել էր եւ իրենք արդէն մտել էին մացառների մէջ, աւազակների բունը:

Բլուրի լանջի ժայռերի միջից երկու սրատես աչքեր նշմարեցին նրանց գալուստը: Բարձրից նայողն ըմբռնեց, որ նրանք գալիս են դէպի մեծ ծառը: Նա խորհրդաւոր կերպով սուլեց: Երեւաց մի երկրորդը, որ գաղտագողի մօտեցաւ առաջնին:

— Ի՞նչ կայ, Կարօ, հարցրեց նորեկը:

— Խէր է. Մեսրոպ. տե՛ս Ցոնօ աղային, որ երկու քուրդ են գալիս դէպի ծառը: Եթէ երեք հոգի գան ինձ մօտ, մենք նրանց կարող ենք կենդանի բռնել»:

Մեսրոպը ժայռերի ետեւից կուզէկուզ գնաց վեր: Մի քանի վարկեանից երեւաց Ցոնօն երկու ընկերներով: Փորձւած որսորդի պէս նայեց նա դէպի աւազակները, նշան արեց ընկերներին եւ իրեքն էլ զգոյշ կերպով եկան Կարօի մօտ, որ ճանապարհի բերանում, ժայռի ետեւը

Բայց ո՞րը էք տեսել որ մի սրիկայ, մի գող և մի վաշխառու հրապարակաւ խոստովանի իր աղտոտութիւնները։ Մանաւանդ երբ այդ սրիկան զարգացած է, ունի գեղեցիկ բառերի որոշ պաշար, իր ներքին աղտերը ծածկող լայն փէշերով վերարկու. գլխին՝ կուսութեան, բարքի մաքրութեան իբր նշան մի վեղար։

Օ՛, այսպէսները շատ գիտութեամբ կը խաբեն միամիտ անմեղներին։

Այդ ցոյց է տալիս թէ՛ օտար կղերի պատմութիւնը, թէ մեր ներկայ հոգեւորականութեան աղտոտութիւնները ընդհանրապէս, իսկ Բենիկ վարդապետինը մասնաւորապէս։

Եաշ, 20 Ապրիլ

Վանի և Թրքական Հայաստանի զանազան մասերու մէջ սովը կը տիրէ։ Ազգային և օտար թերթերը սրտաճմլիկ տեղեկութիւններ կու տան իրենց էջերուն մէջ։ Ամէն կողմ հայ անհատներ հանգանակութիւններ կ՚ընեն և դրամ կը հաւաքեն իրենց եղբայրներուն համար։

Սակայն ցաւալի է ըսել թէ Ռումանահայերուն մէջ բնաւ շարժում չը տեսնուիր։ Նա չը տեսներ իր եղբօր ցաւագին վիճակը. չը լսեր նորա ողբաձայն աղաղակները։ Ռումանահայը երեսը դարձուցած աչքը գոցած, ականջները խփած, ինքինքը իր շուայլութեանց տուած, քարասիրտ մնացեր է։ Ո՞ւր են Ռումանահայ պաշտօնական մարմինները. ինչո՞ւ հանգանակութիւններ չեն ըներ. ինչո՞ւ ընկերութիւններ չեն կազմեր սովելոց նպաստ հասցնելու համար։

Ամայի անապատին մէջ ովասիս մը։ Պուքրէշի փոքրաթիւ հայ գաղթականութիւնը հանգանակութիւն մը կատարելով, սովածներուն համար կլորիկ գումար մը ղրկած է Պատրիարքարան։ Սակայն այս հանգանակութեան մասնակցած են, մէկ քանի յարգելի բացառութեամբ, միայն վերջին երկու երեք տարիներէ հետէ հոս հաստատուած հայերը։ Ինչո՞ւ տեղացի հայերն ալ չը մասնակցին այսպիսի օգտակար և հրապուրիչ ձեռնարկի մը։ (*)

Ա. Ե. Ն.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

—

Մեր Ամերիկայի բոլոր բաժանորդներէն կը խնդրենք որ մեզ ամերիկեան թղթադրամ չը ղրկեն, որովհետեւ վնաս կ՚ընենք։ Բոլոր գումարները ղրկել «մընի օրտըր»ով։

— Քաֆէ Վասպուրական, Տիչթօֆ։ — Ապրիլ 7էն սկսած «Շարժում» կը ղրկենք ձեզ։ Վեցամսեան հինգ լէֆ արդէն ստացած ենք։

— Տ. Պետրոս Յարութիւն, Ռումանիա. — Մ. Հանրիօթէն նամակ մը ստացանք ձեր «Շարժում»ը Քէօսթէնճէ Տ. Սերոբէ Զամպաքճեանի ղրկելու, բայց նամակատունէն ետ եկաւ։ Ձեր հրահանգին կը սպասենք։

— Ռումանիոյ մեր բոլոր թղթակիցներէն և բաժանորդներէն կը խնդրենք որ 10 սանթիմնոց քառթ փօսթալ ղրկեն մեզ, որպէսզի տուգանքի չենթարկուինք։ Անվճար նամակները բացարձակապէս կը մերժուին։

— Մեր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնելով մեր թղթակիցներուն իրենց գրութեանց համար, կը խնդրենք որ կարճ և ամփոփ գրեն, և արձանագրեն այն իրողութիւնները որոնք մեր հանրային կեանքի մէջ նշանակութիւն ունին։

(*) Արդէն, Տ. Պուլուքլուի համոզումով անոնք հայեր չեն, այլ Լուսաւորչական Ռումէններ։ Եթէ չենք սխալիր, սա այն Պուլուքլուն է որ կը հրճուի Ա. Զօպանեանի «Պատասխանատուութիւնները» տխրահռչակ յօդուածով։

Տ. Խ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Տ. Ալարեան կաթոլիկ Հայոց Պատրիարքը մեռաւ 71 տարեկան։ Մեր Կ. Պոլսի թղթակիցը ղրկած է մեզ անոր գործերուն մասին թղթակցութիւն մը, զոր պիտի հրատարակենք յառաջիկայ թիւով։

— Հռոմի ռուսական դեսպան Մ. Նէլիտոֆի թարգմանը, հայազգի Տ. Յովհաննէս Թրանկիլեան, Կեսարիոյ Սարմուսախլու գիւղէն 1300 տարուան մագաղաթեայ հին ձեռագիր մը գնելով, զայն անձամբ Ս. Պետերսպուրկ տարած է և ընծայած տեղւոյն հնութեանց Ակադեմիային։

— Ստացանք Վ. Փափազեանի «Հայ Բոշաներ» անուն ազգագրական ուսումնասիրութիւնը, մեծադիր 99 էջերով. արտատպուած Ազգագրական հանդէսէն, Տփխիս 1899. գին 50 կոպէկ։ Նաեւ ստացանք Մ. Զ.ի մի բանաստեղծական գրքոյկը «Թոթովմունք» խորագրով, Վառնա տպուած և 32 էջերէ բաղկացած։ Գինը 25 սանթիմ։ Յառաջիկային մտադիր ենք այս երկու գիրքերու մասին խօսիլ մասնաւոր յօդուածով մը։

— «Լ'Առմենի» կը հերքէ «Մշակ»ի այն լուրը թէ Իզմիրլեան պատուակալ սանէրէց անուանուած է Անգլիոյ թագուհիէն։ Նոյնպէս կը հերքէ թէ մէկ քանի պետութեանց կողմէ Իշխան Լուսինեան նպաստաւոր պատասխաններ ստացած լինի իր ծանօթ շրջաբերականին։ Իշխան Լուսինեան ցարդ ստացած չէ որ և է պատասխան։

— Ութ թուրք աւազակներ յարձակեցան Կովկասի Զիշմոնլու հայաբնակ գիւղին վրայ՝ զայն բնաջինջ ընելու նպատակով, իրենց մէկ հին պարտութեան վրէժը լուծելու համար։ Մանաս և իր հինգ ընկերները քաջաբար կռուելով, սպաննեցին երկու աւազակները և վիրաւորեցին մին։ Մնացածները փախան։ Մօտակայ քաղաքի ռուս ոստիկանութիւնը փութացած է կռուին վայրը՝ քննութեան համար։

— Կիլիկիոյ հանգուցեալ Կաթողիկոսին հրամանով, մէկ քանի տարիներ առաջ որոշուած է եղեր որ Հալէպի ազգային կալուածները երբեք հայու վարձու չը տրուին, որպէս զի յետոյ մեծամեծ դժուարութիւններ չը ծագին դրամները գանձելու մասին, և կուսակցական պայքարներու տեղի չը տրուի։ Ահաւասիկ որոշում մը որու ջերմապէս պէտք է հետեւին Պուլկարիոյ բոլոր քաղաքներու թաղական խորհուրդները։

— Հալէպի մէջ հանգանակութիւն կատարուելով, Վանի Ս. Խաչի որբանոցին համար 60 ոսկի, իսկ Վանի սովածներուն համար 20 ոսկի հանգանակուեցաւ։

— Բաղէշի մէջ աղքատութիւնը վերջին աստիճանի հասած է։ Խիզանցիները Բաղէշ թափած՝ կը մուրան։ Մր. Քոլ, ամերիկացի միսիոնարը, նպաստ—սերմ և հաց—կը բաժնէ առանց պարտամուրհակի և պայմաններու։ Պատրիարքարանը 50 ոսկի ղրկեց։

— Կը գրուի թէ Պատրիարքարանի կողմէ պաշտօնական ներկայացուցիչ պիտի չը ղրկուի Աղարեան Պատրիարքի յուղարկաւորութեան հանդէսին։

— Տ. Ճանչեան ռուսահայը 3000 րուպլի ալ ղրկած է Պատրիարքարան, վեցերորդ որբանոցը բանալու համար։

——).(——

կծկուած՝ դիրք էր բռնել մի ոլորտի դիմաց։

— Մօտենո՞ւմ են, հարցրեց Ցոնօն։

— Այո՛, 15–20 րոպէից նրանք մեր ձեռքում կը լինեն, ասաց Կարօն։

— Ղազար, անցնինք ձորի միւս բերանը, իսկ Կարօն ու Գէւօն թող այս տեղ մնան։

Մի ակնթարթում երկու դիրքերն էլ բռնուած էին. Ցոնօն ու Ղազարը ձորակի վերեւում՝ նլքի մօտ, իսկ Կարօն ու Գէւօն վարը՝ մուտքի դիմացը։

Կէս ժամից երեւացին Սուլէյմանն ու Հասօն։ Նրանք խաղաղ սրտով մտան ձորակը, չորս կողմ նայեցին եւ, ոչ մի տեղից վտանգ չտեսնելով, առաջ անցան։ Հազիւ 50 քայլ արին, դուրս թռան դիմացի կողմից Ցոնօն ու Ղազարը։

— «Տուրը՛ն», կանչեց Ցոնօն, ուղղելով հրացանը նրանց վրայ։

— «Տուրա՛ն մային», գոչեցին Կարօն ու Գէւօն, դուրս թռչելով ետեւի կողմից։

Հայր ու որդի շուարեցան. զգացին, որ ծուղակն են ընկել եւ զուր է հրացանի դիմելը։

— Վար դրէ՛ք հրացաններդ ու մօտեցէք մեզ, սրտոտ Ցոնօի սպառնական ձայնը։

Հայր ու որդի լուռ հնազանդեցան. վար դրին հրացաններն ու փամփուշտի գօտիները եւ սկսեցին մօտենալ։ Կարօն ու Գէւօն իջան դիրքերից, վերցրին նրանց զէնքերը եւ գնացին ետեւից։ Այսպէս չորս հրացանաւորներով շրջապատած՝ տարան աւազակներին դէպի վեր, մնացած իր ընկերների մօտ։

Արեւը բաւական բարձրացել էր։ Կանաչ գորգի վրայ թեք էին ընկած Ցոնօի միւս զինւորները. հրացանները կողքերին եւ վայելում էին բնութեան հրաշալիքները։ Բոլորի զգեստներն էլ միատեսակ էին, բոլորն էլ զինուած ռուսական բերդաններով, փամփուշտներով գօտիները մէջքերին ու կուրծքերին։

Ցոնօին նշմարեցին թէ չէ՝ իսկոյն ոտքի ելան ու զինւորական բարեւ տուին։

— Մեսրոպ, պարանները բեր, ասաց Ցոնօն։

Թռաւ Մեսրոպը, մտաւ ժայռերի ետեւը եւ իսկոյն թոկը ձեռքին վերադարձաւ։

— Կապեցէք, հրամայեց Ցոնօն եւ սկսեց դիտել ծեր աւազակի կերպարանքը։

Ցոնօն այլայլեց, աչքերն արիւնով լցուեցան, շրթունքները դողդողացին։ Արցունքի երկու խոշոր կաթիլներ ակամայ դուրս ցայտեցան աչքերից... 12 ընկերները նշմարեցին եւ խոր լռութեամբ դիտում էին. նրանք հասկացան որ մի փոթորիկ է սկսել սիրած հրամանատարի սրտում։

Տղայքն արդէն կապել էին քրտերի ձեռքերը ետեւից։ Ցոնօն մի քիչ հանդարտուել էր։

— Տարէ՛ք ծառի մօտ, հրամայեց նա կտրուկ ձայնով։

Երբ փոքրիկ խումբը ճամբայ էր ընկնում, Ցոնօն կանչեց Մեսրոպին եւ պատուիրեց, որ բերէ անցեալ օրը քրտի վրանից թալանած բարակ շղթաները։ Մեսրոպը բերեց եւ հետեւեց նրանց։

Գնացքը հանդիսաւոր էր։ Առաջից քայլում էր Ցոնօն մռայլ ու մտազբաղ։ Նրա աչքերը մատնում էին ներքին ալէկոծութեան ու կսկծի ծովը։ Նրա ետեւից գնում էին Կարօն եւ ուրիշ չորս ընկերներ. ապա կապուած աւազակները, իսկ վերջից միւս տղայքը։

Հասան ծառի տակ։ Ցոնօն նստեց քարէ նստարանի վրայ, իսկ զինւորները, շրջապատած քրդերին, լուռ սպասում էին նրա հրամանին։

— Փայտ կա՞յ, հարցրեց Ցոնօն Կարօին եւ երբ վերջինս դրական նշան աւեց, հրամայեց, որ երեք հոգի գնան չոր փայտ բերեն։ Տղայքը գնացին։

Մռայլ էր Ցոնօի սիրտը։ Նա նմանում էր կատաղած ծովի, որ սպառնում է կործանել ափերը, պատռել երկիրը։ Լուռ նստած քարի վրայ, դիտում էր երկու աւազակներին. աւելի շուտ՝ միայն աչքերն էր սեւեռել նրանց վրայ, բայց կարծես չէր տեսնում նրանց։ Իր երեւակայութեան մէջ կենդանացած տեսարաններն էին երեւում նրա աչքին... իր Շուշանը, իր Թորոն...

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ. — Պաշտպանողական նախարարութիւնը պառակտուած է։ Տէվընշիրի դուքսը մտադիր է քաշուիլ քաղաքական կեանքէ։ Մէկ քանի ուրիշ նախարարներ ալ կը փափաքին հրաժարիլ։ Կառավարութեան յետադիմական քայլերը մեծ գրգռութիւն յառաջ բերած են միութենականներուն և քիչ-չատ երիտասարդ պահպանողականներուն մէջ։ Մինչեւ իսկ կը կարծուի թէ Երեսփոխանական ժողովը լուծուի։

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ. — Բանակցութիւնները կը շարունակուին խաղաղութեան համար. սակայն զինադադար կնքուած չէ։ Մանր կռիւներ տակաւին կըլլան։ Ամերիկացիք լայն ինքնավարութիւն մը պիտի տան Փիլիպեան կղզիներուն, և պիտի հակեն կարգ կանոն հաստատելուն։ Ամերիկայի պատուիրակները կառաջարկեն որ բոլոր տեղական գործերու մէջ Փիլիպինցիները անկախ ըլլան։ Բայց անոնք աւելին կը պահանջեն։ Ցարդ, Ամերիկացիք ունեցած են 200 մեռեալ և 1100 վիրաւոր։ Փիլիպինցիներուն կորուստը շատ մեծ է։ Ամերիկացի գնդապետ մը և տասնեութ զինուորներ գերի ինկած են ապստամբներուն ձեռք։ Ցարդ, Ամերիկա 300 միլիոն տոլար ծախսած է Սպանական և Փիլիպեան պատերազմներուն համար։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ. — Այս երկու պետութիւնները համաձայնած են Չինական երկաթուղիներու մասին, և պայմանագիր մը կնքած են Չինաստանի անկախութիւնը պահպանելու համար։ Անգլիացիք բաւական գոհ են, և յաջողութիւն մը կը համարին զայն իրենց քաղաքականութեան համար, սակայն Սէյնի և Մէյլիք Ս. Դաւիթ-Բէյկի լուրերու գործակալութիւնը Փարիզէն մեզ կը հաղորդէ թէ ընդհակառակը Ռուսիա ամենէն աւելի օգտուած է, և թէ Չինաստանի մէջ, հակառակ Անգլիացոց փափաքին, ազդեցութեան շրջանակ գծուած չէ։ Ինչ ալ լինին երկու կողմի կարծիքները, այս համաձայնութեամբ պատերազմի մէկ կարեւոր պատճառը կը պակսի աշխարհի վրայէ։

— Անգլիական թերթերը կը հրատարակեն պարսիկ կառավարութեան մէկ հերքումագիրը թէ Ռուսիա իրաւունք ստացած ըլլայ Պարսկային ծոցին մէջ նաւահանգիստ մը գրաւելու։

— «Թայմզ»ի Փարիզեան թղթակիցը կը գրէ թէ Ֆրանսացիք վերջապէս հասկցան թէ Ռուսիա իր շահէն զատ ուրիշ բան չը ճանչեր։ Հակառակ Ռուսիոյ քաղաքական մեթոտներուն, Ֆրանսա միշտ երեւակայած է իր ազդեցութիւնը վերստին գտնել անոր հետ զինակցելով։ Փարիզի ռուս դեսպանը բացած էր թէ յորչափ Անգլիա և Ռուսիա անհաշտ թշնամիներ մնան, Ֆրանքօ-Ռուսական զինակցութիւնը գոյութիւն պիտի ունենայ։ Արդ, հիմա ամէն ինչ փոխուեցաւ։ Երրեակ զինակցութիւնը քայքայուեցաւ, Տէլքասէ յաջորդեց Հանօթօյին, Ֆրանսա շահեր Անգլիան և Իտալիան, իսկ Ռուսիա հաշտուեցաւ Անգլիոյ հետ։ Բոլոր ասոնք լաւ նշաններ են Լահէյի Զինաթափի Վեհաժողովին համար։

ԽՈՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — Սան-Մունի ծովախորշին խնդրին առթիւ, Իտալական նախարարութիւնը իր հրաժարականը տուաւ։

— Մարսէյլի մէջ գործաւորները դադրեցան աշխատելէ, և յաւելում պահանջեցին օրականներու։ Գործադուլը հետզհետէ կընդարձակուի։ Պէլճիքայի մէջ գործադուլը կը շարունակուի և ամէն օր բանթող գործաւորներուն թիւը կաւելնայ։

— «Բորէսփօնտանս Փօլիթիք» կըսէ թէ Բ. Դուռը շատ հոգ կընէ Ռուսական զօրքերու հաւաքման մասին Հայաստանի սահմաններուն վրայ։ Կը կարծուի թէ, եթէ Թուրքիա չը կրնայ վճարել պատերազմական տուգանքներուն մնացորդը, Ռուսական զօրքերը պիտի մտնեն Հայաստան։

— Թուրք զինուոր մը յարձակելով վիրաւորած է Ուսկիւպի Սերպ հիւպատոսը։ Սերպիա հատուցում պահանջած է։

— Ամերիկացիք կատաղի կռիւէ մը յետոյ, դրաւեցին Սէն-Թօմաս քաղաքը։ Փիլիպինցիք յամառութեամբ պաշտպանելէ յետոյ զայն, կրակի տուին և լեռները քաշուեցան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս կիրակի Վառնայի երեսփոխանական ընտրութիւնները կատարուեցան ամենայն կանոնաւորութեամբ։ Զօրս թաղերու մէջ չորս մանաւոր շէնքեր որոշուած էին, ուր մարդկային հոսանք մը դիմեց մինչեւ երեկոյեան ժամը 7ը։ Ոստիկանները աշխուժով կը հսկէին բարեկարգութեան որ երբէք չը խանգարեցաւ ոչ մի տեղ։ Ընտրութիւնը բացարձակապէս ազատ էր և օրինաւոր։ Ազատական երեք ընտրելիներն ալ ընտրուեցան։

		Քուէ
Տր. Ռատօսլաւօֆ	ստացաւ	3749
Մ. Բանքօֆ	"	3751
Ահմէտ Էֆէնտի	"	3403

Իսկ Ռամկավարականաց ընտրելին, համակրելի փաստաբան Մ. Միրօքի, ստացաւ 3203 քուէ։

— Տակաւին ճիշդ տեղեկութիւններ չը կան ընտրութեանց վերջնական արդիւնքին մասին, սակայն ցարդ հասած լուրերէն կը տեղեկանանք թէ միացեալ ազատականները մեծ յաղթանակ մը տարած են։ Կըսուի թէ 169 աթոռներէն 120ը գրաւուած են ազատականներէ։ Պահպանողական կուսակցութիւնը գրեթէ բոլորովին փճացած է։ Ընկերվարականները մէկ քանի ձայն աւելի պիտի ունենան խորհրդարանին մէջ։ Առաջին անգամ է որ, պուլկար ազգը ազատ քուէով կընտրէ իր երեսփոխանները, և կը տեսնենք թէ նա ջերմապէս յարած է ազատական սկզբունքներու և գաղափարներու։

ԿՈՒԶԷ՞Ք ՀԱՐՍՏԱՆԱԼ

—

Դիմեցէ՛ք

Մ. Թիւթիւնճեան եւ ընկ.
ի Ռուսճուք

Ուր ըստ առաջնոյն կը վաճառեն, Սօֆիա քաղաքի Պուլկարական կառավարութեան կողմէ վաւերացած վիճակահանութեան Բ. շրջանի տոմսակները։

Օտար երկիրներէ յանձնարարութիւններ եւս կընդունին։

ԱԶԴ

—

Ցակոբ (Զասօ) Նասրեան, 30 տարեկան, եւ Ցարութիւն Միրզօյեան, 21 տարեկան, Ոզմրցիները 96ի ամրան Մարսէյլէն վերադարձած են Ռուսաստան. Կը խնդրուի տեղեկութիւն ունեցողներէն հաղորդել հետեւեալ հասցէին՝

Apraham Kalousdian
233 Walnut st.
Chelsea Mass.
(U. S. America)

Отговорникъ: А. СУКЯСОВЪ

Печатница „Взаимность" Варна.

Խմբի գտնուած տեղը մի արձակ փոս էր, որ չորս կողմից շրջապատուած էր ժայռերով։ Երկու նեղ կիրճեր ճանապարհ էին տալիս անցորդին մի կողմից մտնելու, միւսով դուրս գալու։ Մի ջինջ աղբերակ բղխում էր ծառից մի քիչ հեռու։ Լռութիւնը կատարեալ էր. բոլորն զգում էին, որ քրդերի սարսափ Յոնօի սիրտն ալէկոծ է։ Աղբերակն էր, որ անդադրում քչքչում, գլորում էր իր վճիտ կոհակները դէպի Մայր-Արաքսը։

Փայտը բերին։ Յոնօն վճռական քայլերով վեր կացաւ իր տեղից եւ հրամայեց.

— Կապեցէք տղային շղթայով այս քարից եւ շարեցէք փայտերը նրա չորս կողմը։

Երբ տղայքն շտապով կատարեցին նրա հրամանը, պատուիրեց, որ չոր տերեւներ լցնեն փայտերի վրայ։

Այդ էլ կատարուեցաւ։ Խարոյկը պատրաստ էր եւ զոհը մէջը։

— Կապեցէք այս հրէշին էլ ծառի կոճղից՝ այնպէս որ աչքը բանալիս միշտ որդուն տեսնի։

Այդ էլ վերջացաւ։

— Կրա՛կ տուէք։

Եւ խարոյկը բռնկեցաւ։ Բոցերն սկսեցին բարձրանալ ու լափել աւազակի մազերը, զգեստները եւ մարմինը։ Զոհն անտանելի ճիչեր էր արձակում, գալարւում... Յոնօ փայտ էր նետում կրակի մէջ եւ գազանաբար ծառից կապուածին նայում...

Սկզբում վրդովւեց աւազակ հայրը. մղկտաց. ճիչեր արձակեց, ցնցուեցաւ, բայց զուր։ Մի քանի վարկեանից յետոյ նա անասնական սառնասրտութեամբ սկսեց դիտել իր որդու այրուելը... Արցունք չկար այլեւս. չորացել էին աչքերը, գոյնը թռել, արձանացել։ Միայն յաճախ բաց ու խուփ լինող աչքերն էին վկայում, որ դեռ կենդանի է։ Փակում էր աչքերը, որ չտեսնի, բայց չէր կարողանում համբերել. նորից փակում, նորից բանում էր...

Ծուխը քուլայ-քուլայ վեր էր բարձրանում. ճենճի հոտը աշխարհ էր բռնել։

* * *

Խարոյկը հանգել էր. Հասօն այրուած էր։ Նրա մարմնից մնացել էր միայն մի անձեւ, ածխացած գունդ։ Հայրը դեռ կապուած էր ծառից.

— Բացէ՛ք դրա կուրծքը, մռնչեց Յոնօն։

Տղայքը մերկացրին քրդի կուրծքը։ Յոնօն մօտեցաւ նրան։

— Սուլէյմա՛ն, ճանաչեցի՞ր ինձ, հարցրեց նա սեղմուած ու կատաղութեամբ լի ձայնով։

Քուրդը լռեց եւ, կարծես մի բան յիշելու զօռ անող հայացքով, սկսեց նայել Յոնօի երեսին։ Վերջինս սեւեռել էր իր արիւնալի աչքերը քրդի վրայ։ Այդ հայացքը պատառում էր աւազակի կուրծքը։

Ցանկարծ քուրդը ցնցուեց, քթի տակից մի բան մրմռաց ու աչքերը փակեց, չուզելով այլեւս տեսնել Յոնօի երեսը։ Պարզ էր. նա ճանաչեց Յոնօին։ Աւազակի մաքով անցան Ա. գիւղի երկու տարի առաջուան դէպքերը։

Այս ամենը տեղի ունեցաւ խիստ արագ, մի քանի երկվարկեանում։ Խմբի համար պարզուեց, որ իրենց պետը մի հին վրէժ է լուծում։

Բաշեց Յոնօն իր սուր դաշոյնը, մխեց աւազակի սիրտը։ Ուժեղ հոսանքով ժայթքեց կարմիր, տաք արիւնը։ Բռնեց նա երկու լայն ձեռքերը հոսանքի առաջ, լիքը լցրեց, տարաւ բերանին ու սկսեց խմել մի անպատմելի զւարճութեամբ։

Ծեր քուրդը խորը շնչեց մի քանի անգամ, շռեց իր վերջին հայացքը զաւակի այրուած մնացորդների վրայ, լեզուն դուրս ու ներս արեց, խոխռաց ու գլուխը կախեց՝ զարկուած թռչունի նման։

Յոնօի 12 առաքեալները շրջապատել էին նրան ու ապշած դիտում էին։ Երկու տարի էր նրանք այդ մարդու հետ էին. շա՛տ քրդերի արիւն մարել էին, շատերին կար-կար արել, բայց ա՛յդքան վրդովւած, այդքան գազանացած երբե՛ք չէին տեսել նրան։

— Տարէ՛ք այդ հրէշի դիակը, գլորեցէք ժայռերից վար. թող գազանները լափեն նրան։ Այսպէս պէտք է լուծէ իր վրէժը ամէն մի հայ։

ՎԵՐՋ

ԳԱՍՊԱՐ

——).(——